

„TRAVIATA“^{28.02.50}

Riiklikus Teatris „Estonia“ „Õhtuleht“

Itaalia rahva suure helilooja Giuseppe Verdi ooper „Traviata“ lavastus neil päevil Tallinnas Riiklikus Teatris „Estonia“. Ooperi lavastas VNFSV teeneline kunstnik Aleksander Viner A. Meringu assisteerimisel. Muusikajuhtiks oli Kirill Raudsepp, lavakujundajaks ENSV teeneline kunstnik prof. Volde-mar Haas.

Seekordne uuslavastus jättis mõjuva mulje, eriti lavastuslikust küljest. Hästi läbimõeldud misanstseenid (näiteks Alfredi kättemaksu aaria 3. vaatuses), koori üksikute liikmete individualiseerimine, lavastuse hoogsus ja värvikus tegid etenduse tõesti efektseks. ENSV teenelised kunstnikud Elsa Maasik, Martin Taras ja Tiit Kuusik ning rida teisi soliste esitasid ooperi vokaalpartii lünkadeta. Muusikajuht Kirill Raudsepp saavutas „Estonia“ väikesekoosseisulise orkestriga ooperi suurepärase orkestraalse lahenduse. Värvirikas on ka ENSV teenelise kunstniku prof. V. Haasi dekoratsioon, eriti III vaatuse pilt.

Lavastuse välist, vormilist rikkust ning õnnestumist imetledes tekib vaatajal ometi küsimus: milline on siis õieti teose idee?

„Traviata“ loodi 1853. aastal, millal noor Verdi, kaasa elanud 1848. a revolutsiooni, võttis aktiivselt osa itaalia kodanlaste vabadusvõitlusest Austria feodaalide vastu. Asudes kirjutama „Traviata“ Francesco Maria Piave libreto järgi, mis käsitles Pariisi ladviku elu, lähtus Verdi soovist esineda ka selles ooperis ühiskonnakriitikuna, demokraatliku vabaduse eest võitlejana.

„Traviata“ näitab pankrotiseerunud prantsuse feodalismi kramplikku haardumist oma seisuslikkuse. Nii kujunebki ooperi draama selle ümber, et aadlik, vana Germont, nähes, et tema poja suhted mitteaadliku Violettaga arenevad liig kaugele, asub nende armastust tõkestama. Verdi kritiseerib germontide ja douphalide klassi parasitlikku olemust, tühist kolupäist elu,

suhtumist nn. „madalamasse“ klassi, kelle esindajana Violettat sobib kasutada ainult tarbeesemena. Kuid Verdi, kodanlikust ideoloogiast mõjutatuna, teeb vea, arvates, et feodaale kui klassi saab ümber kasvatada.

Selle tõttu jääbki meile „Traviata“ ainsaks ideoloogiliseks väärtuseks mõõdund sajandi Prantsusmaa ladviku parasitliku elu paljastamine. Seal elatakse ballidele, kaardimängule, kahevõitlusele, armukestele. Rikka mehe ostetav „armastus“ pole „seltskonna“ silmis pahe, see on endastmõistetav nähtus. Kära tekib vaid siis, kui mõni aadlik, nagu noor Germont, võtab sellist „madalamasse“ klassi kuuluvat armukest tõsiselt. Siin põrgatakse traditsioonidele, klassivahele jne. Vana Germont veenab Violettat Alfredist loobuma viimase õe, Germont'i tütre õne pärast, näidates Violetta klassilist mitte-kuuluvust Germont'ide kilda. Väide, et „kergelt ja lõbusalt“ elanud Violetta end ainult niisugusest argumendist veenda laseb, on muidugi vähe usutav. Kui ta aga Alfredist siiski loobub, tuleb siin otsida sügavamaid põhjusi. Need peituvad eksploateeriva klassi poolt temasse süstitud alaväärsustundes. G. Germont annab Alfredist loobumiseks ainult lõpliku hoobi. Et sündmuste loogika säiliks, peame Violettas kohe teose algusest peale tundma äratõugatut. Juba eesriide avanedes peame mõistma, et Violetta näilikult õnnelik elu armukesena on tegelikult naer läbi pisarate. Ainult piinav teadmine, et ta kuulub paariate hulka, teeb usutavaks tema loobumise Alfredist teises vaatuses.

Lavastuse järgi peaks selguma, et Violetta häving on germont'ide ja douphalide klassimõrv, muidu jääb ooperile „saatuses“ mõjutatud isikudraama pitser — ja ainult sellisena ei mõelnud oma ooperit kindlasti mitte ka Verdi. Kuigi libreto ei anna üldtõde idee selgena väljajoonistamiseks abi, oleks seda tulnud teha lavastuslike

vahenditega, tegelaste käitumise ja miimikaga, laulu nüansseerimisega jne., isegi teksti korrigeerimisega, sest libreto on ju kodanlusaegne tõlge.

See ooper esitab lavastajale väga suuri nõudmisi. „Estonias“ läheb „Traviata“ küll tugeva dramaatilise pingele all ja kutsub kannatavale Violettale kaasa elama, samuti noorele aadlikule Germont'ile. Nemad moodustavad lavastuse keskse traagikute paari. Kas see aga on päris õige? Kes on noor Germont? Igal juhul mitte positiivne kuju. Ta elab päris õnnelikult Pariisi kõrgema kihi traditsioonide järgi. Me ei näegi ooperis, et ta nii väga tahaks Violettaga abielluda ja Georg Germont'i näib rohkem häirivat poja liig kaua kestev suhe armukesega, millest võib kujuneda abiellumisohu.

Siin tulemegi „Estonia“ muidu väga värviküllase lavastuse idealiste puuduste juurde. ENSV teenelise kunstniku Martin Tarase Alfred on antud tõesti elamuslikult ja suure dramaatilise pingega, kuid ta ei tohiks kaotada oma kergust, oma klassikuuluvust. Ei tohi unustada, et Alfred on ise samuti üks neist, kes lasevad „vahutaval veinil voolata“, et ainult lõbusalt elada, nagu ta räägib ooperi esimeses vaatuses.

Oma klassi esindavad pisut vähe karakterseelt ka ENSV teeneline kunstnik Tiit Kuusik Georg Germont'ina ja Ott Raukas parunina. Esimese loodud kuju pälvib juba algusest peale vaatajakonna sümpaatiat ja tema nõue, et Violetta jätkaks Alfredi, tundub muretseva perekonnaisa päris õigustatud nõudmisena. Uheski pilgus ega žestis ei paljastu Germont'i klassi iseloom, põlglik üleolek Violettast. Ott Raukas parun Douphalina on ennem oma „sõbratari“ alandlikult jälgiv teener kui parun, kes maksab kinni oma armastuse, mängib mõtlematult ja peab kahevõitlust. See on haletsemisväärne kuju, kelle klassikuuluvus jääb samuti küsimärgi alla. Ka Madli Poola Flora olemus ei selgu. Parem on V. Veikati markii. Ometi aga ei piisa sellest esitatava Pariisi kõrgema klassi sisutuse ja tühjuse avamiseks. Selle tõttu sulab üldpilti ka Violetta ENSV teenelise kunstniku Elsa Maasiku kehastuses. Meile jääb arusaamatuks, miks peab libreto teda Alfredile halvaks, kui kogu seltskond ühegi nüansiga ei näita tema kuuluvust paariate hulka. Siin oleks tulnud lavastajal,

Siheen „Traviata“ I vaatusest

Vene NFSV teenelisel kunstnikul A. Vineril, leida vahendeid teose sotsiaalse tausta paremaks esiletõstmiseks.

Praeguse lavastuse juures tekib vaatajal õigustatult rida küsimusi teose idee ja tema ajaloolise tausta kohta, tema esitamise õigustuse kohta nõukogude laval jne. Palju neid küsimusi oleks välditud õige, teost lahti mõtestava sisuselgitusega kavalehel. Praegusel kavalehel olev sisuselgitus on aga ainult ooperi teksti ümberjutustus. See pole õige: lavastades klassikat peame samasuguse vastutustundega lahti mõtestama teosesse kätketud idee kui kaasaegse näidendi juures, peame aitamata vaatajal teost kõigiti õigesti mõistma tema ajaloolises väärtuses.

„Estonia“ „Traviata“ lavastuse muusikaline lahendus on õnnestunud, sellele vaatamata, et teatril on olnud raskusi sobivate osatäitjate leidmisega. Esitab ju Violetta partii lauljale suuri nõudeid. ENSV teeneline kunstnik Elsa Maasik tuleb oma osaga toime, kuigi see ei vasta täiesti tema hääle omadustele. Pisut varjutab laululine raskus mängu ainult teise vaatuse suures aarias, mis on kirjutatud koloratuur-seprianile. Viimases vaatuses oleks taht-

nud kuulda veel õrnamat tooniandmist: tegu on sureva Violettaga — eriti duetis Alfrediga ja suremistseenis.

ENSV teeneline kunstnik M. Taras peaks ka laululise partii täitmisel püüdma veelgi rohkem kerguse poole, mida eeldab osa sisuliseltki. Praegu segab liig dramaatiline noot, eriti lavastuse keskel. Georg Germont'i osa valmistas kunstnikule Tiit Kuusikule kohati raskusi, kuid meisterliku lauljana võidab ta need. Laululise tõlgituse juures peaks kunstnik samuti jälgima seda soovi, mis ülal on mainitud selle osa sisulise tõlgituse kohta. Ka Madli Poola Flora on laulu kammitas, nagu Heino Otto Gastongi. ENSV teenelise kunstniku Benno Hanseni doktor ja Vootele Veikati markii on oma pisiosades sobivad, nagu jätab nii vokaalselt kui ka mänguliselt hea mulje noor sopran Aino Külvand Annina.

Üldkokkuvõttes, kui lavastaja teeb mõningaid korrekture teose idee õigemaks esiletõstmiseks, kujuneb „Traviata“ kahtlemata üheks õnnestunumaks lavastuseks klassikalise ooperi alal RT „Estonias“.

R. Nugis